

**PATENT YASALARI
DÜNYA HALKLARININ
SAĞLIĞINI TEHDİT EDİYOR**

Doğın Alpaslan Demir

PATENT YASALARI DÜNYA HALKLARININ SAğLIğINI TEHDİT EDİYOR

Bu yazı, SMA (Spinal Muscular Atrophy) hastalığının tedavisinde kullanılan ZOLGENSMA ilacında ve COVID-19 hastalığının önlenmesi için geliştirilen aşılarında uygulanan patent yasalarının, toplum sağlığına olan yıkıcı etkilerini göstermek amacıyla kaleme alınmıştır.

SMA

SMA (Spinal Muscular Atrophy) hastalığında kullanılan ZOLGENSMA adlı ilacın “deneysel” olduğu doğru değildir; ilaç FDA onaylıdırⁱⁱ. Bu kadar da değil; ZOLGENSMA, 22 Aralık 2020 tarihinde Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu Yurtdışı İlaç Listesi’ne eklenmiş bulunuyorⁱⁱⁱ. Hemen sevinmeyelim, bu listeye eklenmiş olması ilacın yurtdışından getirilebileceğini belgeliyor ama SGK tarafından ödeneceği anlamı taşımıyor. Yani ilacı doktor yazabilir, siz de parayı bastırıp yurtdışından getirtebilirsiniz^{iv}. Ama bu “getirtebilirsiniz” sözü tamamen teorik; parayı basıp ilacı almak için Acun Ilıcalı kadar veya ona yakın bir servetiniz olması gerekiyor. Çünkü ZOLGENSMA adlı ilacın ABD’deki satış fiyatı 2,1 milyon dolar!^v.

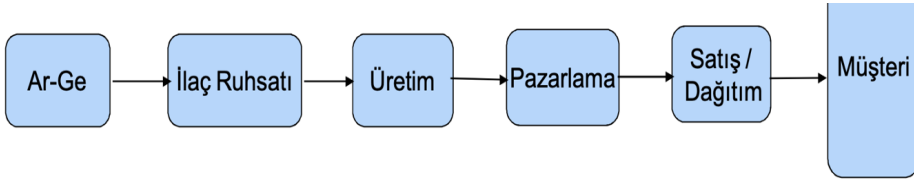
Patent Yasaları Dünya Halklarının Sağlığını Tehdit Ediyor- 8 Ocak 2021.

Görsel kaynağı dipnotlarda 4. sırada yer almaktadır.

Bu meblağın hastaların aileleri tarafından karşılanması mümkün olmadığını üretici firma Novartis elbette biliyor. Bu yüzden de ilacı ulus devletlerin hükümetlerine pazarlamak istiyor. İlaç firmasının argümanı, onların diliyle şu şekilde formüle edilebilir: *SMA hastaları bizim ilacımızla tedavi edilmediği, ölüp gitmelerine de razı olunmadığı koşullarda, hükümetler bu hastalar için yıllar boyu sürecek olan bakım ve tedavi giderini karşılamak zorundalar. Hükümetler için bu ağır bakımın maliyeti uzun dönemde bizim ilacımızdan daha pahalıya mal olacaktır. Hükümetler ilacı satın alıp ülkelerindeki hasta çocukları iyileştirsinler!*^{vi}

İlacın fiyatının bu sıra dışı yüksekliğindeki sebebin maliyetin yüksek olmasından kaynaklandığı sanılsın. Firma patent yasalarından aldığı yetkiyle böyle bir fiyat belirleyebiliyor; patent süresi dolmadan jenerik ilaç^{vii} üretilmesi de yasal olarak mümkün değil. Patent yasalarının, küresel bir endüstri haline gelen ilaç firmalarının ARGE çalışmalarını teşvik ettiği varsayılıyor. Yeni bir molekülün geliştirilerek ilaç olarak piyasaya sürülmesinin 8-15 yıl sürdüğü, bu süreçteki harcama maliyetlerinin milyar dolarlarla ifade edildiği, böyle bir patent düzenlemesi olmasa ilaç şirketlerinin yeni ilaç üretmek için kaynak ayırmaya yanaşmayacağı iddia ediliyor.

İlaç sektöründeki değer zinciri^{viii}

Günümüzde ilaç geliştirmek için yeni moleküller üzerine çalışan şirketlerin büyük çoğunluğunun çokuluslu olduğu ve ulus devlet hükümetlerini müşteri olarak gördüğünü söylemek hatalı olmayacaktır.

COVID-19 AŞILARI

Patent Yasaları Dünya Halklarının Sağlığını Tehdit Ediyor- 8 Ocak 2021.

SMA ve COVID-19 hastalıklarının uzaktan veya yakından benzerlikleri yok. Neredeyse tek ortak yanları tıbbi ürün olmalarından ibaret. Ama konumuz bu! Tıbbi ürünler üzerindeki patent yasaları...

Dünya üzerinde 90 civarında merkezde aşı geliştirme çalışmaları sürüyor. Bu aşılar farklı faz aşamalarında bulunuyorlar. FAZ 3 aşamasını tamamlayan, FDA^{ix}, EMA^x gibi denetim kuruluşlarının ve uluslararası bilim çevrelerinin onayından geçmiş aşıları temin edebilen ülkeler vatandaşlarını aşılamaya başladılar. Hiç şüphesiz oldukça uzun bir süreçten bahsediyoruz. Dünya nüfusu 7,6 milyar^{xi}; hastalığın kontrol altına alınması için toplumun %70-90^{xii} arasındaki bir kesiminin aşılınması gerekiyor. Basit bir hespla Dünya nüfusunun en az 5,3 milyarının aşılınması gerektiği, iki doz aşılama için minimum 10 milyar doz aşıya ihtiyaç olduğu ortaya çıkar. Dünya ilaç endüstrisi için telaffuz edilmesi bile zor sayılardan söz ediyoruz: **10 milyar doz!**

Dünya Ticaret Örgütü (WTO) raporları 2021 yılı sonuna kadar 2 milyar doz aşı üretilebileceğini gösteriyor^{xiii}. Yani Dünya nüfusu içerisinde 1 milyar kişi, gerekli bilimsel koşulları yerine getirmiş iki doz aşıya ulaşabilecek. Hesap açık, 2021 yılı sonunda dünya nüfusunun %87'sine gerekli koşulları sağlamış bir aşı uygulanamayacak. Yoksul ülkeler veya zengin ülkelerin yoksul toplulukları aşı için en erken 2022 yılını beklemek zorundalar. Daha da önemli olan nokta, bir yıldan daha fazla bir süre beklemek zorunda olan ve dünya nüfusunun %87'sini

Patent Yasaları Dünya Halklarının Sağlığını Tehdit Ediyor- 8 Ocak 2021.

oluşturan yoksullar, COVID-19 hastalığına bağlı mortalite^{xiv} ve morbidite^{xv} riskini en fazla yaşayanlardan oluşuyor.

2020 yılı Kasım ayında Hindistan ve Güney Afrika Cumhuriyeti liderliğinde gelişmekte olan ülkelerden oluşan bir konsorsiyum Dünya Ticaret rgtne resmen başvurdu. COVID-19 pandemisinin tüm Dünya insanların sağlığını tehdit ettiğini ve bu koşullarda aşı gibi hayat kurtaracak bir tıbbi üründe tekel uygulamasının kabul edilemez olduğu savunulan başvuruda, Dünya Ticaret rgtnn üretilen aşılar için fikri mülkiyet hakkının yani patent uygulamasının geçici olarak askıya alınması istendi. Hindistan gibi farmasötik teknolojinin gelişmiş ve yeterli üretim kapasitesine sahip ülkelerin jenerik ilaç üretmesine izin verilmesi^{xvi}, pandeminin bir yıldan daha kısa bir sürede kontrol altına alınabileceği anlamına gelmektedir. Patent uygulamalarının askıya alınmasıyla, jenerik aşı üretimi çok daha ucuza ve yeterli miktarda temin edilebilecek, evre ülkelere ulaştırılmasında zorunlu olan soğuk tedarik zincirini de kolaylaştıracaktır.

Dünya Ticaret rgt, aşı uygulaması için fikri mülkiyet haklarının geçici olarak askıya alınması teklifini reddetti. Tüm dünyadaki ana akım medya organları konuya sessiz kaldılar. Çok sayıda düşük ve orta gelirli ülke teklifi desteklerken İngiltere, ABD, Kanada, Norveç, Japonya ve AB öneriye şiddetle karşı koydular. Teklife karşı çıkan ve tümü gelişmiş ülkelerin temsilcileri, patent yasalarının askıya alınması halinde yeni aşı, teşhis ve tedavi buluşlarının teşvik edilmesi yerine

baltalanacağını iddia ettiler. AB temsilcisi “fıkri mülkiyet haklarının COVID-19 ile ilgili ilaç ve teknolojilere erişimi herhangi bir şekilde engellediğine dair bir kanıt yok” açıklaması yaptı^{xvii}.

Dünya Ticaret Örgütünün (WTO) bu teklifi kabul etmeyeceğinin sinyali aylar önce verilmişti. WHO Genel Direktörü Dr. Tedros Adhanom Ghebreyesus, 24 Ağustos 2020’de “COVID-19, ancak hükümetler, araştırmacılar, üreticiler ve çok taraflı ortaklar arasında bir işbirliği ile karşılanabilecek eşi görülmemiş bir küresel sağlık sorunudur^{xviii}” açıklamasının ardından çözüm yolu olarak market ve tedarik zincirlerini geliştirerek aşının adil dağıtımının sağlanabileceği iddiasıyla ortaya atılan COVAX^{xix} oluşumunu gösterdi^{xx}. Hindistan ve Güney Afrika Cumhuriyeti’nin önerisine karşı çıkan gelişmiş ülkeler, patent yasalarının erişimin önünde bir engel olduğu iddiasını reddediyor ve eşit erişimin gönüllü lisanslama, teknoloji transferi düzenlemeleri ve aşlar için bağışçılar tarafından finanse edilen COVAX yoluyla elde edilebileceğini savunuyorlar.

ÖZCESİ ŞUDUR:

Pandemi gerçeğinin apaçık ortada durmasına rağmen, kapitalist siyasi/ekonomik sistemin eli/kolu bağlıdır. Çünkü bir pandemiden kaçınmak için alınması gereken tedbirler, küresel sömürü düzeninin varoluşuna aykırıdır. Kesin olarak söylemek ve bilmek zorundayız, zoonatik virüslerin bir pandemi halini

Patent Yasaları Dünya Halklarının Sağlığını Tehdit Ediyor- 8 Ocak 2021.

almasının bizatihi sebebi, sömürü ve eşitsizlik üzerine kurulmuş olan siyasi rejimlerdir^{xxi}. Zoonatik virüsler, küresel ısınma, dünya ekosisteminin geriye dönüşsüz olarak bozunumu, çevre kirliliğinin önlenemeyen artışı, bizleri köklü bir ekonomik/sosyal değişimin öncüsü veya bu uygarlığın yıkımını umutsuzca izleyen bir tanığı olmak gibi bir seçime zorlamaktadır. COVID-19 pandemisi Homo Sapiens'in belki de son şansıdır.

DİPNOTLAR- KAYNAKLAR

i ilacın "deneysel" aşamada olduğu iddiası Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'ya aittir.

ii <https://www.fda.gov/vaccines-blood-biologics/zolgensma>

iii Tıbbi ayrıntılarına girmek istemiyorum ama şu kadarını yazmalıyım: ilaç tüm SMA vakalarında uygulanamıyor; hastalığın bir tipinde ve belli bir yaşın altında olan çocuklarda kullanılıyor. Hasta seçimi doğru yapıldığı takdirde iyi sonuçlar alındığı biliniyor.

iv <https://www.sma.org.tr/duyuru/295/zolgensma-titck-yurtdisi-ilac-listesine-eklendi>

v <https://smabenimleyuru.org.tr/gen-tedavisi-ile-ilgili-merak-edilenler/>

vi Bildiğim kadarıyla Novartis ilaç firmasının bu şekilde bir açıklaması yok. İlaçla ilgili olarak ilaç şirketinin tutumundan yola çıkarak benim tarafımdan yazıldı. DAD.

vii Jenerik ilaç: Kimyasal patentlerle korunan bir ilaçla aynı kimyasal maddeyi içeren farmasötik ilaçtır. Orijinal ilaçların patentleri sona erdikten sonra jenerik ilaçların satışına izin verilir. (Kaynak: Vikipedi)

viii Kaynak:

https://www.vergidegundem.com//documents/10156/78907/xLAX_SEKTxRx_SUNUM_NxHAX.pdf

ix FDA:

x EMA: European Medicines Agency, Avrupa ilaç ajansı.

xi Kaynak: Dünya Bankası, 2018.

xii Virüsün geçirdiği mutasyonlar nedeniyle aşılama oranının %70'ten %90'a çıkarılması gerektiği iddia ediliyor.

xiii https://www.wto.org/english/news_e/news20_e/trip_22dec20_e.htm?utm_source=dlvr.it&utm_medium=twitter

xiv Morbidite: Özel bir grup içinde ve belirlenmiş bir zaman diliminde belli bir hastalığa yakalanan ve tanı konulan hastaların sayısı (veya oranı).

xv Mortalite: Genel popülasyon içinde belli bir hastalığa bağlı ölüm sayısı (oranı).

xvi Hindistan dünyadaki en önemli jenerik ilaç üretici ülkelerden biridir.

xvii [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(20\)32581-2/fulltext#.X-2eF5hMknw.twitter](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(20)32581-2/fulltext#.X-2eF5hMknw.twitter)

xviii <https://www.who.int/news/item/24-08-2020-172-countries-and-multiple-candidate-vaccines-engaged-in-covid-19-vaccine-global-access-facility>

xix COVAX, COVID-19 testleri, tedavileri ve aşılarına adil erişim için çığır açacak küresel bir işbirliği olarak tanıtılmıştır.

xx COVAX organizasyonu için ayrıntılı bilgi için:

<https://www.gavi.org/covax-facility>

Patent Yasaları Dünya Halklarının Sağlığını Tehdit Ediyor- 8 Ocak 2021.

^{xxi} Küresel sömürü düzeniyle pandemi arasındaki ilişkiyi yazdığım yazıyı okumanızı öneririm: <https://www.mukavemet.org/sars-cov-2-virusu-yoksulluk-esitsizlik-ve-somuruden-besleniyor/>

Kapak görseli kaynağı: Resim Gerd Altmann tarafından Pixabay'a yüklendi.

Bu yazı 8 Ocak 2021 tarihinde doganalpdemir.com sitesinde yayımlanmıştır.

Kaynak göstermek kaydıyla alıntı yapabilir, metin üzerinde değişiklik yapmamak kaydıyla tümünü paylaşabilirsiniz.